

CRONICA DRAMATICĂ

LUNA TEATRALĂ

Inamicul Nr. 1:

NORMELE!?

Sintem sclavi ai socotelilor și ai deprinderilor calendaristice. Zicem că ne aflăm în toial iernii, cu toate că ne minunăm de venunțările ei și de indeciziile ei, în această lună cind prea, dar neputincios, burzuluță, cind, peste noapte, suspect de primăvăratec însoțită. Zicem că ne aflăm în plină stagiune teatrală și etichetăm această lună, de toi al iernii, drept „lună de vîrf”, lună a marilor evenimente, dar asistăm cu perplexitate la o generală stare de apatie — de „gripă” sau astenie, ca să fim în termenii sezonului — care bîntuie viața și lumea noastră de teatru, cu dispozițiile ei creatoare cu tot. Cine știe pentru ce alte calendre ne sînt rezervate evenimentele revelatoare?

Dar, seară de seară, în București și în toată țara, cortinele a peste 40 de scene dramatice se ridică privirilor publicului. Și acesta, oricît de „discutat”, oricît de pîndu de atîtea alte ispite (sau mass-media, cu numele lor mai la modă) e bun, generos, lesne încrezător și îndelung răbdător, și — vine nu vine — face respectivelor instituții, respectivele planuri de casă. Așa că, din punctul de vedere al producției, nimic de cîrît. Totuși, miezul (sau „vîrful” cam înnegurat) acestui an teatral, se simte parcă jenat de sine însuși. Își reproșează în petto o atitudine căldicel și trenant funcționarească în fața faptului de artă ce oferă. Și, dincolo de cronica la zi și la obiect, mai îngăduitoare și trecătoare cu vederea, ori mai tăioasă și mai adînc pătrunzătoare (dar de obicei delată de contexte), actul teatral al clipei de față — așa cum se arată unei cît de repezi îmbrățișări și judecăți globale — se simte, în forul lui interior, văduvit de propriile lui virtuți și virtualități, răpît propriilor lui ambiții și împliniri posibile. Nu e vorba de repertoriu; (e vorba și de repertoriu, dar nu acum); e vorba de felul cum acest repertoriu (bun, rău) apare valorificat pe scenă. E vorba de cît foc sacru, de cîtă cultură, de cîtă cinste și reală disponibilitate creatoare se investeste în valorificarea acestui repertoriu. E vorba de gestul plictisit ori dezabuzat sau resemnat, ori nepăsător mediocru și tern care desenează, ici, actul teatral; și e vorba de gestul-praf-în-ochi, care, colo, sub scutul ieșirii din anodin și din comun, mută valoarea șocului de înaltă tensiune artistică spre zonele de tristă și trivială obîrșie și rezonanță ale shocking-ului... Poate că, din această perspectivă, Mandragora și Figaro-ul lui Dinu Cernescu ar fi meritat dări de seamă mai puțin voalate. Ar fi fost mai edificatoare pentru definirea liniei regizorului, în măsura în care (independent de alte date, privind noua „lectură” și concepția punerii în scenă), aceste spectacole au darul să arate că vîna comică a lui Dinu Cernescu pare să fi părăsit definitiv seva proaspătă și curată a începuturilor lui, sprinteneala încă neuitărilor Gilcevi din Chioggia, și a Mielului turbat, pentru a se simți mai semnificativ și mai în largul ei în ambianța de ordură și în gesticulația brută în care l-a „văzut”, răstălmăcindu-l, pe Giraudoux. De altă parte, valențele „violente” ale spectacolelor acestora (ca și, de pildă, la Piatra Neamț, infuzia grotowskiană în versul și universul lui Racine) trimis cu ostentație (și cu toate îndoielile sau entuziasmele ce stînesc) spre asocieri, prin opoziție, cu placiditatea cuminte și ostenită sau funcționăresc satisfăcută de apa stătută și fără valuri care definesc multe alte realizări, și care par a defini însuși climatul general al muncii, al inițiativelor și al mai ascunselor noastre treburi teatrale.

Subliniem: par a defini. Căci definirea climatului teatrului nostru, iată, ne vine din altă parte. În adevăr, de unde, constatînd apăsătoarea stare de abulie în care aveam impresia că se mișcă teatrul, eram gata să-i căutăm sursele în cîme știe ce istoviri sau derute de concepție și opțiuni stilistice (după „boom“-ul ultimilor doi-trei ani, fructificat ca mare răsunset și peste hotare) și s-o punem astfel în paranteza de răgaz întăritor, pe care vechea estetică germană o numea, fără nicio o tentă răutăcioasă, „Verblödungsperiode“, ne întîmpină, cu totul neprevăzut, de pe însuși terenul așezării organizatorice a teatrului nostru, realitatea vie, ca să ne dumirească. Această realitate, departe de a fi placidă, e striată de neliniști și împasuri tulburătoare, iscate de nu știm ce anacronisme și de necesitatea acută a unor schimbări de structură, menite să ducă la depășirea, la înlocuirea acestor anacronisme. O afirmă, în scris, pe multe coloane, o voce autorizată, cunoscutoare. Ce este, potrivit acestei voci, perimat, deci ce împiedică teatrele noastre de la o desfășurare normală (așadar, de la o desfășurare stăpînită pe propriile lor intenții, inițiative și planuri, deschisă marilor orizonturi și aderentă la cele mai incandescente lumini ale artei)? Nu spiritul de conducere sau chiar conducerea ca atare — nechibzuită, ori inaptă, ori ineptă, ori lășătoare, ori pur și simplu nechemată — a multor teatre. Nu un climat străin devoțiunii și seriozității, responsabilității, veleităților autentice artistice. Nu cunoașterea „din dosar“ sau din zvon, sau din consacrare, sau din esecul unei proaste distribuții, a cadrelor ce alcătuiesc formația, echipa, trupa unui teatru; nici, decurgînd de aici, etica clasificărilor dezonorante a acestor cadre, după criteriul „pentru unii mumă, pentru alții ciună“: unui actori — actori de sediu, alții — de deplasări; unii — actori de gală, de premiere de protocol și de zile mari; alții — actori de toată ziua; unii de prima mînă, alții de duzină sau de doamne-ajută. Nu intră în discuție nici „afinitățile“ cuiărui director de scenă care încheagă, pentru afirmarea unei linii sau direcții stilistice proprii, o echipă proprie (teatru în teatru), relegînd la periferia instituției, ba, prin continuă desconsiderare, la periferia vieții teatrului înseși, elementele „de altă formație“, ori cele cu care „se lucrează greu“, ori cele pe care trebuie să le „descoperi“. Nu... Ceea ce împiedică teatrele de la activitate normală sînt nu asemenea — foarte frecvente — stări de lucruri, ci pasă-mi-te, normele. Nu birocratică, mărunț contabilă lor aplicare și înțelegere (ceea ce trimite iarăși la conducere, la climat, la clasificări dezonorante etc.), ci normele ca atare. Adică principiul elementar al unei munci disciplinate și coordonate, principiul rotidianeî asprîmi crea-toare, fără de care nici un artist, care se respectă, nu se concepe pe sine. (Poate că totuși, greșim: poate că principiul întîmplării, al capriciului, al delăsării să fie, astăzi, la zi, să conțină virtuți necunoscute nici mai aproape de noi — într-un timp de „elan organizatoric“ — nici altădată, mai de mult, de un I. L. Caragiale, de un Al. Davila, de un U. I. Popa sau I. Sava, pentru care atitudinea sever normativă era cheia de boltă a normalului, adică a bunului mers, a succesului, în teatru). Firește, abrogarea normei, cum lasă vocea cunoscutoare să se înțeleagă, nu e decît un punct (sau o etapă — nu ne e clar) în „procesul firesc și necesar“, menit să ducă la depășirea anacronismelor în așezarea noastră teatrală. Procesul duce mai departe — pe măsura complexă a dorințelor noastre de diversitate — la înmulțirea prin micșorare a colectivelor teatrale. Necesitate de sciziparizare a echipelor existente, deci. Avem prea puține teatre față de cîte gusturi avem! Chestiunea nu e chiar atât de simplă. Și nu o putem, nu vrem s-o tratăm cu ușurătate. Deocamdată. Pentru că în cauză sînt înseși mobilul și motorul artei noastre. Și pentru că e prea importantă cauza.

Oricum, ce-ar fi fost luna acestui miez de stagiune, în condițiile unor colective mai multe și mai mici, cînd „cele puține“ și „mari“ cîte sînt, s-au arătat cum s-au arătat?

